Redogörelse för omständigheterna kring ingåendet av avtalen mellan Stiftelsen Hilma af Klints verk och Bokförlaget Stolpe AB

1 Inledning

Vid styrelsesammanträdet i Stiftelsen Hilma af Klints verk (”**Hilmastiftelsen**”) den 24 maj 2023 fick styrelseledamoten Ulf Wagner i uppdrag att senast den 9 juni 2023 lämna en redogörelse för omständigheterna kring ingåendet av avtalen mellan Hilmastiftelsen och Bokförlaget Stolpe AB (”**Bokförlaget**”) och de ekonomiska konsekvenserna av dessa för Hilmastiftelsen. Med anledning av detta lämnas nedan denna redogörelse.

2 Immaterialrättslig bakgrund

Enligt 43 § upphovsrättslagen (1960:729) gäller upphovsrätt till ett verk till utgången av sjuttionde året efter det år då upphovsmannen avled. Eftersom Hilma af Klint avled den 21 oktober 1944, utgick både den ekonomiska och den ideella upphovsrätten till hennes verk vid utgången av år 2014.

Att upphovsrätten har gått ut innebär att vem som helst nu har rätt att mångfaldiga och tillgängliggöra Hilma af Klints verk. Hilmastiftelsen har därmed inte möjlighet att legalt motsätta sig vare sig fysiska publikationer, såsom affischer och böcker, eller digitala versioner, såsom NFT:er.

3 Avtalet om Catalogue Raisonné av den 31 mars 2019

Vid styrelsesammanträdet i Hilmastiftelsen den 11 februari 2019 bekräftade styrelsen ”det enhälliga beslutet per capsulam den 6 februari 2019 om att stiftelsen ställer sig positiv till att ge uppdraget att ta fram catalogue raisonné till Ax:son Johnson-stiftelsen och om det behövs ge den stiftelsen rätten att fotografera samtliga verk” (se § 14 i styrelseprotokollet, **bilaga 1**).

Vid tidpunkten för styrelsesammanträdet den 11 februari 2019 bestod styrelsen av ledamöterna Ulrika af Klint, tillika ordförande, Ulf Wagner och Ann-Sofi Noring. Vid sammanträdet närvarade dock endast Ulrika af Klint och Ulf Wagner.

Den 31 mars 2019 ingick Hilmastiftelsen därefter ett avtal med Bokförlaget om att Bokförlaget skulle skapa en Catalogue Raisonné, **bilaga 2**. Avtalet undertecknades för Hilmastiftelsens räkning av Ulrika af Klint.

I avtalet anges att Hilmastiftelsen till Bokförlaget ”upplåter en rätt” att under avtalets giltighetstid utge en Catalogue Raisonné i tryckt form över samtliga Hilma af Klints verk. Detta är formellt sett inte korrekt, eftersom Hilmastiftelsen, som angivits i avsnitt 2 ovan, i själva verket inte har haft någon sådan rätt att upplåta då verken inte längre skyddas av upphovsrätt.

Vid tidpunkten då avtalet om Catalogue Raisonné ingicks var Axel och Margaret Ax:son Johnsons stiftelse för allmännyttiga ändamål (”**Johnsonstiftelsen**”) inte delägare i Bokförlaget, vilket Johnsonstiftelsen blev först den 1 juni 2022. Inte heller var Kurt Almqvist vid denna tidpunkt styrelseledamot i vare sig Hilmastiftelsen eller Bokförlaget. Något jäv har alltså inte förelegat.

Det huvudsakliga innehållet i Catalogue Raisonné är Hilma af Klints verk som då de inte längre är skyddade av upphovsrätt utgör allmängods. Hilma af Klints verk har i boken avbildats som fotografier. Då katalogen utgavs skyddades fotografierna (men inte deras motiv, dvs. verken i sig) som närstående rättigheter enligt 49 a § upphovsrättslagen.[1] Huvuddelen av fotografierna ägdes av Hilmastiftelsen, men Bokförlaget ägde rättigheterna till de fotografier som det hade låtit ta i samband med utgivningen.

De uppgifter om Hilma af Klints verk som återges i Catalogue Raisonné skulle kunna ses som en sådan samling uppgifter som har s.k. katalogskydd. Det ska dock noteras att katalogskyddet endast är giltigt i 15 år och att Hilma af Klints verk ursprungligen katalogiserades av antroposofen Olof Sundström redan år 1945.[2] Möjligen skulle Bokförlagets arbete med att samla in uppgifter till Catalogue Raisonné också kunna resultera i ett nytt katalogskydd som enligt lag skulle tillfalla Bokförlaget. Enligt punkt 3.5 i avtalet av den 31 mars 2019 tillfaller katalogskyddet trots detta Hilmastiftelsen.

Hilmastiftelsens roll enligt avtalet av den 31 mars 2019 har varit begränsad till att lämna tillgång till verken för att Bokförlaget skulle kunna fotografera dessa. Bokförlaget har också fått rätt att använda bilder som ägdes av Hilmastiftelsen. Enligt avtalet är Hilmastiftelsen inte skyldig att vidta några åtgärder, om det medför några kostnader eller utgifter.

Hilmastiftelsen har inte fått någon ekonomisk ersättning för sina åtaganden enligt avtalet. Däremot har Hilmastiftelsen fått kopior på alla bilder som har tagits och rätt att i sin verksamhet använda dessa. Inom ramen för utgivningen har Bokförlaget fotograferat ett stort antal verk. Bokförlaget har också gjort en stor arbetsinsats för att anpassa de bilder som Hilmastiftelsen ägde rätten till för användning i tryck. Detta arbete har sedermera kommit Hilmastiftelsen till gagn genom att det är dessa redigerade bilder som i dag utgör basen för Hilmastiftelsens bildbank och som lånas ut till museer m.m.

Utgivningen av Catalogue Raisonné har varit betydelsefull för att sprida kunskapen om Hilma af Klints verk. Utgivningen medför således att Hilma af Klints verk blir

[1] Bestämmelsen i 49 a § upphovsrättslagen har sedermera, den 1 januari 2023, ändrats så att fotografiskyddet inte längre omfattar fotografier av verk vars upphovsrätt har gått ut.
[2] Se https://hilmaafklint.se/sv/hilma-af-klint-catalogue-raisonne/

tillgängliga för fler och är därför väl i linje med § 4 i stadgarna att ”[s]tyrelsen skall hålla verket tillgängligt”. Kort sagt utgör utgivningen, såsom Birgitta Rubin har skrivit i Dagens Nyheter den 8 november 2020, en kulturgärning.[3]

4 Avtalen om VR-versioner av Hilma af Klints verk

Vid styrelsesammanträdet i Hilmastiftelsen den 1 juni 2021 fattade styrelsen beslut om att ge ”VD Jessica Höglund … i uppdrag träffa ett tilläggsavtal … och … genomföra en VR-version av valfria delar av Hilma af Klints verk” (se § 10 i styrelseprotokollet, **bilaga 3**). Beslutet fattades enhälligt av styrelseledamöterna Ulrika af Klint, tillika ordförande, Kurt Almqvist, Tomas Billing, Daniel Birnbaum och Ulf Wagner.

Som angivits i det föregående var Johnsonstiftelsen vid tidpunkten för styrelsebeslutet den 1 juni 2021 inte delägare i Bokförlaget, vilket Johnsonstiftelsen blev först den 1 juni *2022*. Inte heller var Kurt Almqvist vid denna tidpunkt styrelseledamot i Bokförlaget. Något jäv har alltså inte förelegat.

I enlighet med det den 1 juni 2021 fattade enhälliga styrelsebeslutet ingick Bokförlaget och Hilmastiftelsen den 9 juli 2021 ett tilläggsavtal till avtalet av den 31 mars 2019, **bilaga 4**. Genom tilläggsavtalet reglerades utgivningen av AR- och VR-versioner av Hilma af Klints verk. Tilläggsavtalet undertecknades för Hilmastiftelsens räkning av verkställande direktören Jessica Höglund med stöd av det bemyndigande som hon hade fått genom styrelsebeslutet den 1 juni 2021.

VR-verken var avsedda som en digital version av Catalogue Raisonné. Bokförlaget avtalade i sin tur med Acute Art Ltd (”**Acute Art**”) om att utföra arbetet, vilket resulterade *dels* i VR-verket ”*The Temple (2022) | Virtual Reality and Augmented Reality*”, *dels* i utgivningen av VR-versioner av tempelmålningarna i form av NFT-serien ”*Paintings for the Temple (2022) | NFT*”.

Acute Art har, enligt reglerna om bearbetningar i 4 § upphovsrättslagen, upphovsrätt till VR-verken. Då upphovsrätten till originalverken är utgången, krävs inget tillstånd för mångfaldigande eller offentliggörande av bearbetningarna. I den mån det i VR-verken inkluderas fotografier som Hilmastiftelsen äger, har det dock krävts Hilmastiftelsens tillstånd för mångfaldigande eller offentliggörande av VR-verken. Ett sådant tillstånd har Hilmastiftelsen också lämnat genom tilläggsavtalet med Bokförlaget av den 9 juli 2021.

I samband med att lanseringen av NFT:erna närmade sig önskade Bokförlaget ett förtydligande om att NFT:er ingår i begreppet ”VR- och AR-versioner”. Hilmastif-

[3] Se Rubin, *Birgitta Rubin: Katalogiseringen av Hilma af Klints samlade verk är en kulturgärning*, Dagens Nyheter, den 8 november 2020.

telsen inhämtade därför hösten 2022 ett expertutlåtande från en immaterialrätts-jurist. Av utlåtandet framgår att en standard-NFT enbart ska ses som ett digitalt exemplar av ett verk. Något tilläggsavtal som specifikt avsåg NFT:erna bedömdes därför egentligen inte vara nödvändigt, men eftersom Bokförlaget önskade ett tydliggörande upprättades ändå ytterligare ett tilläggsavtal. Även det andra tilläggsavtalet, **bilaga 5**, undertecknades därför för Hilmastiftelsens räkning av verkställande direktören Jessica Höglund med stöd av det bemyndigande som hon hade fått genom styrelsebeslutet den 1 juni 2021.

NFT-serien ”*Paintings for the Temple (2022)*” består av två serier om 193 målningar. NFT-serien följer den standard för NFT:er som avser konst. Detta innebär att den enda rätt som innehavaren av NFT:n får via NFT:n är möjligheten att titta på ett av de 193 verken. Blockkedjeteknologin säkerställer att innehavaren inte kan kopiera eller sprida verket.

Den ena av de två NFT-serierna avsågs vara allmännyttig medan den andra serien såldes via plattformen GODA. Såsom Bokförlaget har kommunicerat i november 2022 har Bokförlaget beslutat att till Hilmastiftelsen donera *dels* den första serien om 193 målningar, *dels* Bokförlagets andel av intäkterna av försäljningen av den andra serien.[4] Bokförlaget har uppgivit att denna andel uppgår till ca 1,2 miljoner kronor och att beloppet nu har utbetalats till Hilmastiftelsen.

5 Avtal om affischer och vykort

Med anledning av diskussionen vid styrelsesammanträdet den 24 maj 2023 ska avslutningsvis nämnas att Bokförlaget och Hilmastiftelsen även har ingått ett avtal avseende produktion av affischer av den 28 januari 2021, **bilaga 6**, och ett avtal avseende produktion av vykort av den 14 oktober 2022, **bilaga 7**. Båda dessa avtal har för Hilmastiftelsens räkning undertecknats av verkställande direktören Jessica Höglund, eftersom de avser bildrättigheter, något som enligt Hilmastiftelsens interna praxis har ansetts tillhöra den löpande förvaltningen. Enligt båda avtalen erhåller Hilmastiftelsen en nettoförsäljningsroyalty på [redacted] procent.

* * *

Järna den 9 juni 2023

Ulf Wagner

[4] Se https://bokforlagetstolpe.com/wp-content/uploads/2022/11/Pressmeddelande-Hilma-af-Klint-catalogue-raisonne%CC%81-1.pdf.